

П. Карманський

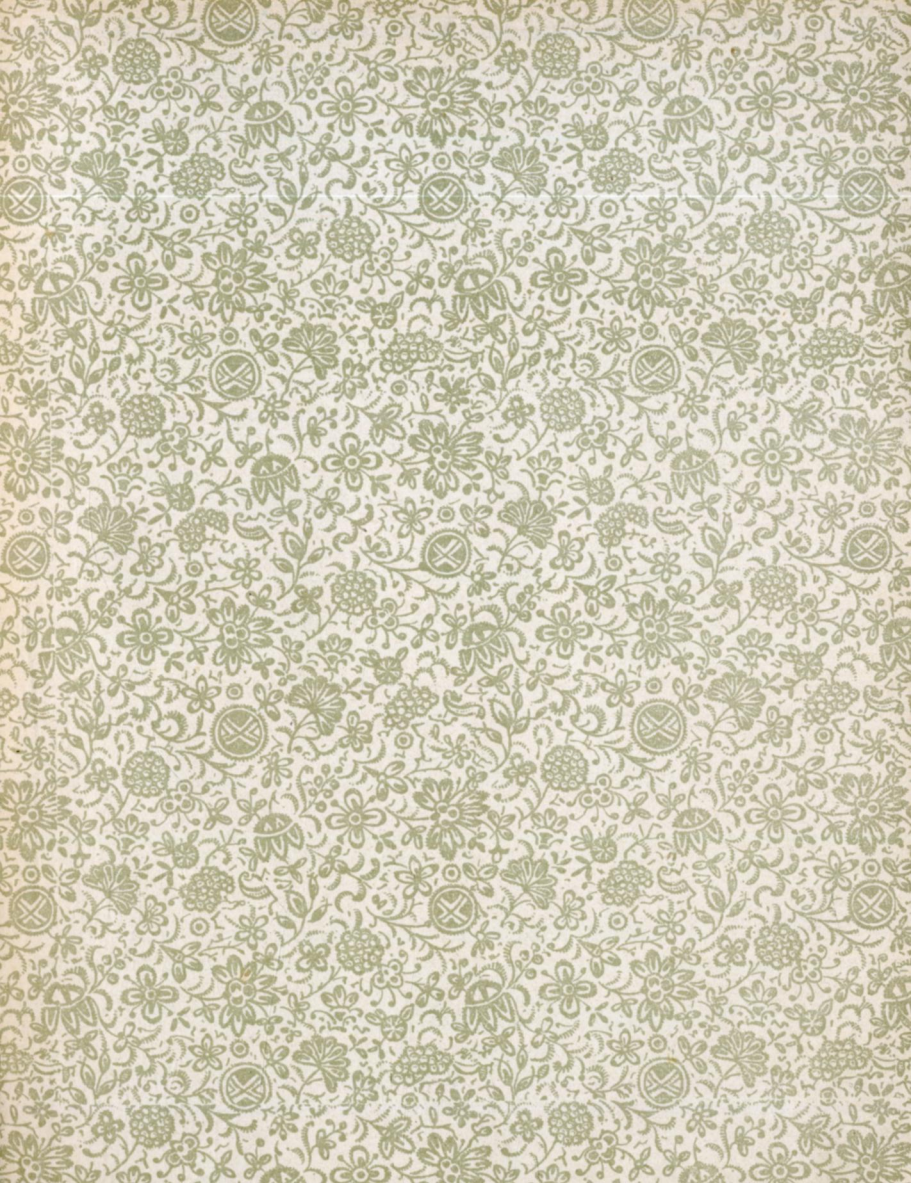
Пливем
по морі тьми

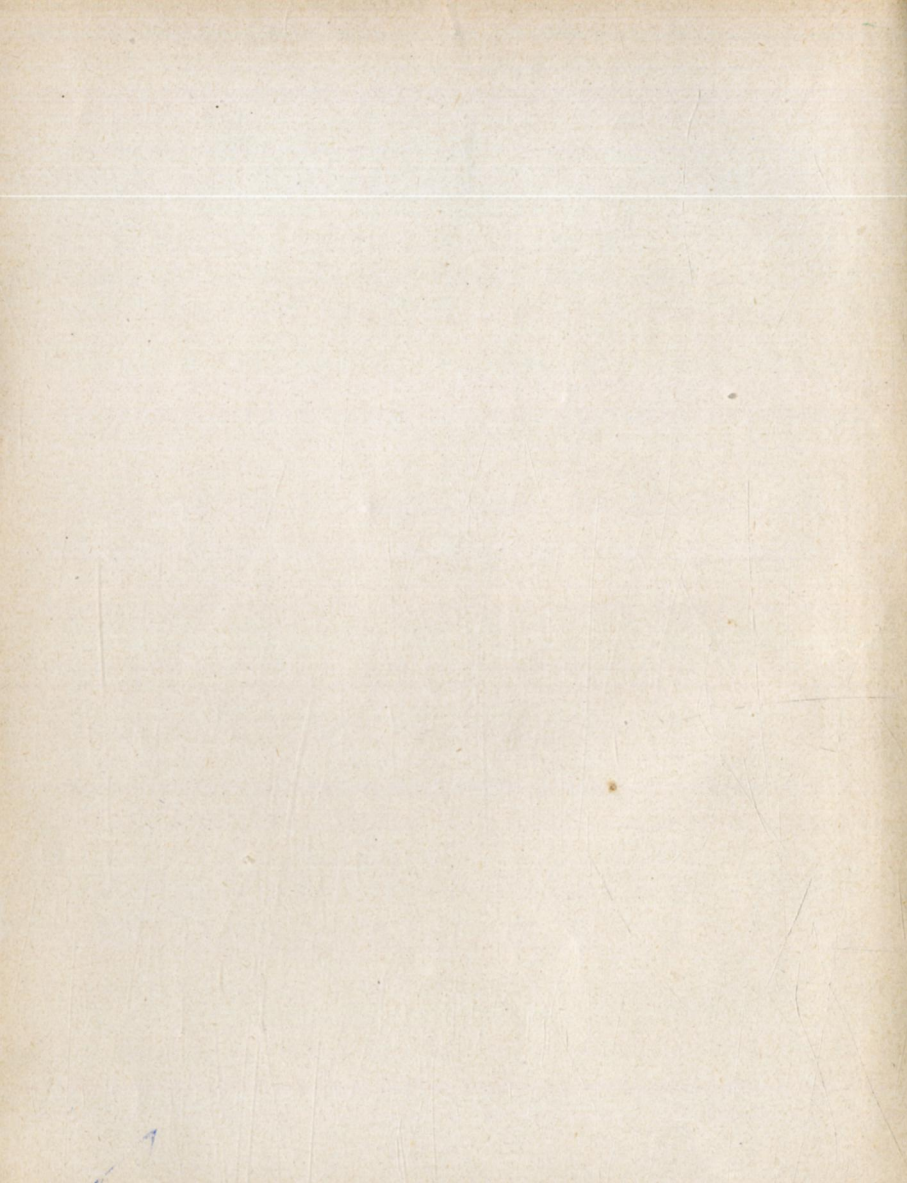

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00966113 (Q)

2012

Доброму товаришове Мих. Возняковичу
Шарманову

Л. Карманський

В. 1173

Пливе́т - - - - -
- - - - - по морі тьми

„Молода Муза“ 11. Львів, 1909.

НАКЛАДОМ АВТОРА.

З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

1/40к.

Збірка М. С. ВОЗНЯКА

Triste colui che santamente dorme
ne'l vacuo letto e de'suoi canti il fiore
crescer non sa co'l sangue de'l suo core...

L. Stecchetti.

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И- 35608

И 25334

Виражаючи сю книжочку з моєї хати, мав я на серці моїх читачів: і тих кількох, що мені ближші, і тих, що з усмішкою здорових тілом і „душею“ іменують мене „гандлярем фабрикованого смутку“, і тих, що мені вчисляють в гріх мій еґотизм та недостачу суспільницького нерву, і патріотів-бізнесменів, і дипломатів-линовоскоків, а навіть і тих потентатів, що є в щасливім положеню побивати нас своїми указами у формі рецензійних напшквілів і екс-катедральних догмів. І хотів поготорити з ними щиро, по дружньому.

А мав я право до такої гутірки з огляду на се, що часто доводило ся мені стрічати моє імя з заїменником „наш“.

Я сам був би собі простив сю хвилю слабости, в якій знизив би ся до сентиментального „confiteor“, — був би простив в імя довгих терпіннь в сім царстві тьми і брехні, якому імя „Початок XX. столітя галицької України“. Та чи були-б мені се простили сі, що мене знають і мені прихильні?

Перед моїми очима ставали такі факти, як: посла Будзиновського слово до авторів (у „Світі“), де каже ся, що поезія не сьміє бути субективна і сумна; або дра Чайківського (в „Ділі“), що повість повинна кінчити ся ясным акордом „горі імієм серца!“ — або конкуре черно-

вещької „Бесіди“ (в „Буковині“), розписаний на поетичні твори на теми: пиянство і марнотравство, господар, господня і слуги, забобони і чари, начальство, процеси, громадська господарка і т. п. — або поше кандидата на університетську катедру на львівській „Бесіді“ з візванем до зібраної інтелігенції, аби знехтувала всяку штуку, як річ зайву і шкідливу — або факт, що коли гурт молодих авторів дав у Львові вечір поезії, то ветерани й преса його збойкотували, а молоді циніки прийшли його розбивати насмішливими окликами — або щира порада одного з наших найбільших, аби я місто поезії узяв ся за писане політичних брошур — і сотки подібних.

І в сій хвилі виринули з моєї памяти слова безсмертного співця Заратустри:

„Хто знає читача, той нічого для него не буде робити. Ще одно столітє читачів — і навить дух буде воняти.

Колись дух був богом, відтак перекинув ся в чоловіка, нині стає товною“.

І стало мені соромно за мою слабість і сьмішний ідеалізм. Невже я маю бути учителем духових анальфабетів і жебраків та проповідником, що вірить в успіх своєї проповіді?

Лишаю сю роль молодшим. А впрочім — до Приятелів не потребую приходити з оклепанним: „маю честь“ і т. д. А для тих, яким вложить сю книжочку в руки сліпий випадок, маю хйба слова, позичені в коханого Мультигалі:

„...Купуй, суспільности, купуй! За малі гроші купиши собі чимало зворушення! Маю силу

гладити і скоботати вас до того степеня, що ви готові подуріти і забути про ціну вашої кави! Вас, що звичайно маєте таку тверду шкіру, що аж пуга в руках вигинаєсь!

Купуйте..., християни, старого і нового завіту християни, купуйте, підпишіть ся: сипніть грошем — за кілька пісень любови і дрібку інтелігенції!

Купуйте і платіть усі! Досить терпів я, щоби добути звук, якого слухаєте так радо! Досить ви мене обріхували, обиджували і замучували, аби правно зажадати від мене заплати за ваші брехні, паруги і звіврство!

А як вдоволить вас висота тону, який ви самі видусили мені з груди... скажіть, як казали ви вчора і передучера і ще давнійше: Як гарно цише сей чоловік! Дам тобі, приятелю, стільки за аркуш, стільки за пісню! Заспівай ще трохи! Наниши ще щонебудь! Погатори ще, будь ласка!

О, суєнільності, зі щирого серця і дуже горджку тобою!»

«Старасіль 25. XII. 1908.

П. Карманський.

Leitmotiv.

Казатиму до Вас огненною тоскою,
Великим болем ран, закованих в душі;
Тулитисьму до Вас усею самотою,
Всім смутком чорних дум, що вирости в тиші.

Розгорну сторінки сумної епопеї,
Написані пером бездонного чуття;
Відхилию Вам рубець багрової киреї,
Обнажу вічну скорб туземного житя.

І може в тих піснях, напоених сльозами,
Розкриеть ся Вам зміст усіх сует бутя;
І може Ви колись між сірими стрічками
Відкриєте брилянт любови й співчутя.

* * *

Пливем по морі тьми човнами горя й скрути,
Як сіра тінь імлі, що йде безкраєм піль;
За нами, гей опир, несеть ся змора смуту
І кличе: Все пuste —
святий лиш людський біль...

Льоврана 17. VI. 908.

В ярмі.

Коханому Братови

Михайлови.

Conturbate i sepolcri, scoperchiate
Le tombe, e nel conspetto l'Eterno
Il pianto e il sangue del martirio alzate.

G. Carducci.

Kennst du das Land...

Чи знаєте ви край, де вічна тьма неволі
Вергла на скорбний люд полуду сліпоті?
Де з мільонів хат глядить опир недолі
І бе трівожний зойк: Куди і як іти?
Чи знаєте ви сей, забутий світом край?

Чи знаєте ви край, де сьміх ураз з журбою
Виводять на гробах одчаяний танець?
Де сьвітло є гріхом, невіжа чеснотою
Й ніхто не зна', хто він й хто його отець?
Чи знаєте ви сей, забутий богом край?

Чи знаєте ви край, де сонічко з промінем
Крадеть ся лиш хильцем, немов би зі страхом?
Де зависна товпа пророків бе камінем
І гидить всіх богів діявольським сьміхом?
Чи знаєте ви сей, окутий тьмою край?

Чи знаєте ви край, де все каляють брудом
Ненависти, вражди і насьмішливих слів?
Де всякий блиск краси придержують під спудом,
Де всякий висший клич стрічає встеклий гнів?
Чи знаєте ви сей, пропащий, бідний край?

Чи знаєте ви край, де мов страшна лявіна
Товче в народню грудь несказаний одчай?
Де всякий сьмілий взрив се тільки морська піна?
Чи знаєте ви сей, проклятий богом край?
Ох, се моя, моя спотворена країна!

Танець.

На салі гамір; ритм кадрілля
Колише сотню ніг до знуди;
Стиск рук і шепти й жар похмілля —
Кипить жите, філюють груди,
А по кутах батьки дрімають, —
Глядять на сьвітла тай зітхають.

Дивлюсь і я. В безмежній далі
Сіріють в млі хрести дубові,
А між хрестами блудять жалі,
Раняць ся об корчі тернові
І роняць сльози й каплі крови.
І дух мій лине над дуброви,
Минає села, ріки, гори —
Та скрізь за мною гоняць змори
Тоски і смутку і розпуки.
А по безмежному роздолі
Кричать галки і крячуть круки
Й несеть ся зойк: „Народ в неволі!“

На салі гамір; шовки вють ся —
Вмира' останній такт кадрілля,
По змученій душі снують ся
Згадки з Виспяньского „Весілля...“

Поклін тобі...

Поклін тобі, закований мій краю,
Тверда колиско велитнів-рабів!
Дивлюсь на тебе й серцем завмираю,
Із груди рветь ся розпучливий спів.

А кожда скиба, кождей корчик лугу,
Здаєть ся, стогне від таємних мук
І навіває безграничну тугу
За жертвами насильних вражих рук.

І з жалощів згинають ся колїна
І хочеть ся припасти до могил
І так ридать, щоби ціла країна
Почула в собі бунт укритих сил.

Щоби той люд не вмер для всякої надії
Й відчув пекольний біль відвічних ран;
Щоб викував з оков гармати крицевії
І показав, що він не раб, а великан!

Гельот.

He will awake no more, oh never more!

P. B. Shelley.

Не будіте його із глибокого сну,
Що звалив ся на него скалою;
Відограв він як слід свою ролю сумну
Тай упив ся на віки журбою.

Колисала його скорбна дума раби
І плекала рука самоволі;
А сталив його міць молот глуму судьби —
Змора смутку, одчаї і болі.

Ще в колисці весни він для світа умер,
Лиш забули його погребати.
І ішов він житем, як сумний Агасвер —
Без просьвітку, без друга, без хати.

Не будіте його; не співайте пісень,
Не сьвітїть біля него лямпади;
Уродив ся він з тьми і ненавидїв день
Тай заснув без проміння відради.

Як полки кістяків...

Як полки кістяків, крізь сумерки зневіри,
Верстаєм навмання важкий, тернистий шлях ;
Прояснюємо тьму останнім блиском віри
І краєм пальці ніг на звалених хрестах.

Ідем грізні жалем, оплакуючи трупів,
Які пануть на шлях з проступних рук катів.
За нами лопотять зловіщі стада супів
Й несеть ся дикий рев жадних крови вовків.

А проти нас із хат виповзують громади
Людей, яких журба та нужда зжерли вкрай.
І стогне зойк: Брати! промінчика одради,
А ні, то запаліть в серцях страшний одчай!

Гроби невинних...

Гроби невинних мучеників риють
Щораз густійше наш бідний край;
Від сліз і зойків буйні трави ниють,
На серце люду паде одчай.
Від сліз і зойків буйні трави ниють.

З грози і жаху червоніють зорі,
З хрестів зростає безкрай лісів;
А ми поникли в смутку і в покорі
Та ждем на ласку скажених псів.
З грози і жаху червоніють зорі.

А пси давлять ся нашими кістками
Й кують зеліза нових оков...
І зойки люду бють ся небесами.
Та вічно ллеть ся невинна кров.
А пси давлять ся нашими кістками.

Ходіть до мене...

Ходіть до мене, ви прибиті горем,
Нещасні діти праці і неволі,
Яким розлив ся в серці смуток морем,
А в чорні руки віли ся мозолі.

Я рани ваші орошу сльозами,
Як миром з дивних цвітів чудодійних,
І заколишу теплими словами
Жорстокі змори смутків безнадійних.

Ходіть до мене: я від жалю млію,
Як бачу ваші очі повні болю;
І серце хоче влити в них надію
І записати заповіт на долю.

Защо тебе скатовано...

Защо тебе скатовано, мій люде,
І сплямлено невинною кервою?
Чого твої могучі, вольні груди
Придавлено гранітною скалою?

Що ти плекав в душі огонь Тіртеїв-
І не ставав до злобного совіту?
Що ти боров ся за слабих пігмеїв
І сїяв кости по цілому сьвіту?

Народе, встань! Двигни ся гей лявіна
І грянь собою, щоб озвались гори!
Нехай зірветь ся в бій ціла Україна
І скине пута немочі й покори.

Най ворог знає, що козацька сила
Єще не вмерла під ярмом тирана;
Що кожда наша степова могила
Се наша вічна, непімщена рана...

Прийму на себе хрест недолі...

Прийму на себе хрест недолі
І не піду на прю з судьбою;
І хоч нераз уплюсь журбою —
Не стану дорікати долі.

Нехай лишень зпід стріх озветь ся
Бодай одно відрadne слово:
Най люд, що з болю стратив мову,
Бодай крізь сльози усміхнеть ся.

Нехай його відвічні муки
Сплетуть йому вінок на скрани
І най його болючі рани
Сталять йому до мести руки.

Нехай на вид старої зброї
Не мліє він в німій жалобі;
Нехай бодай по моїм гробі
Перейдуть местники-герої.

А все таки люблю вас...

Я все таки люблю вас до одчаю!
Гей ключ сліпців, що блудять по розстаю,
Поник ваш гурт в німій журбі і болю
І волічеть ся навмання, без ціли.
Померк ваш зір, язики занімили,
І ви не в силі проклинати долю —
Не те, щоб визвать ворога до бою.
Ви все втерjali — навіть жаль по страті.
Тепер одною стоїте ногою
Над власним гробом і в мергвецькій шаті
Рветесь несъмло в храм житя й надії
Та скорбним видом страшите прохожих.
Вам все здаєть ся, що в обітах божих
На першім пляні стали ваші мрії.
Тимчасом доля мече вам під ноги
Саме бодаче, терне та креміне,
А плуг зневіри, смутку і трівоги,
Щораз то глибше крає ваші чола.
Ваш жереб вічна немічна мозола,
А плід мозолів — голод і терпінє.

* * *

А все таки люблю вас до одчаю,
Ви нищі духом і раби шабљону!
Жорстока Мойра вигнала вас з раю
Та наклеївши знаменем проклону,
Вергла під ноги нелюдів-сусідів —
На вічне горе та їдку наругу.
Як білі торси скорбних Нїобідів,

Що закували в собі вічну тугу, —
Схилились ви під бременем розпуки
І положили хрест на всіх змаганнях.
А посвятивши духа культом муки,
Приспавши волю в смутку та зітханях,
До власних серць вливаєте отруту,
Як скорпіони, що зачують скруту.

* * *

А все таки люблю вас до одчаю!
Хиба се ви? Се тільки ваші тіни,
Які повисли в безвістях безкраю,
Як білі мєви, що зірвуть ся з піни.
У вас немає навіть стільки сили,
Щоби збудити з древньої могили
Забутий спомин про колишню славу,
Про смерть героїв за народню справу.
Над лябінтом вашої знемоги
Часом лиш блимне промінь метеору
І темінь давить вашу душу хору
Щораз то більшим каменем тривоги.
Ваш дух, як огник, що багном блукає:
Він сам ся родить й сам себе з'їдає.
І пняні співом свого похорону,
Пливете вічно океаном смерти —
Старі, щоб жити, молоді, щоб вмерти,
Забуті світлом і сумні до скону.

А все таки люблю вас до одчаю,
Брати мої, замучені до краю!

Лісня заколисна.

Спи дитинко моя, сонце мого житя,
Яра квітко пахучого маю!
Най колише тебе любий чар забутя,
Срібна мрія про роскоші раю.

Не диви ся, що я вже від провесни лїт
Ходжу пяна слїзми і журбою:
Хоч рабинї ти син, та прийшов ти на свїт
Під щасливим знаком і звїздою.

Чуеш? ген від степів громовий іде спів,
А від него трясуть ся палати;
Знай, що в тобі пливе кров бойких лицарів,
Що не вмїли просить, нї ридати.

Спи кохане! засни сном борця, що спочив
Заколисаний гамором боїв;
І кріпи ся, як лев, бо народ твій ожив
Й на розпутті жеде на героїв.

Острів.

Дрімає серед филь, спокійний та грізний;
Стремить верхами гір над чорний океан.
Байдужий на усе: для него не страшний
Ні ломіт бурунів, ні дикий гураган.

А хоть часами зуб скажених, лютих филь
Зранить його нідро і вирве пядь землі, —
Він все стоїть, грізний спокоєм сірих скіль,
І спить спокійним сном, закутаний в імлі.

* * *

Народе мій, се Ти!... Закаменілий в болю,
Дрімаєш від віків, як вигаслий вулкан.
Ти все — усе втеряв, — зберіг лиш сни про волю
І память гордих дій та скарб незгійних ран.

А хоть з усіх боків хижацькі, дикі горди
Гризуть твоє нідро з нахабністю вовків,
Ти беш їх по лиці страшним бичем погорди
І величю терпінь трівожиш ворогів.

Над срібним плесом моря.

„Sul mare luccica l'astro d'argento...

... Piēnā barcariv. 11

Витай мені тихе...

Витай мені тихе, задумане море!
Приходжу до тебе, як вірний до храму,
Коли важка дума чоло його оре
І дух безнадійно зсуває ся в яму.

Як птах до вирею, душа моя рвалась
До тебе з країни незмірної смуті;
І в хвилях одчаю до мене сьміялась
Твоя безконечна краса незбагнута.

Витай мені, тиха колиско задуми!
Прийми мою тугу, як власну дитину.
В душі моїй квілять несплакані думи,
А серце банує, сумне до загину.

Роздерлось небо...

Роздерлось небо; нагайками
Бичують хмари морські филі
І води котяться валами,
Бють в беріг і падають в безсиллі.

І з реву филь виходить смута,
Іде на зимні, сірі скелі
І плаче як печальна нута,
Що блудить по нічній пустелі.

„Ходи, ходи — несеться голос, —
Ходи до нас, наш скорбний сину!...“
І я клонюся як житний колос,
А серце тужить до загиби.

Хотіло-б ся піти сьвітами,
Піти шукать себе самого,
А ні, то впити ся сльозами
І не бажати вже нічого.

Як блудний огник далі й далі
Відходить ціль моєї туги,
А в слід за нею плачуть жалі
Й несеться дикий сьміх наруги.

І я на силу тягну ноги
Й до неба шлю прискорбні очі:
За мною суне тїнь тривоги, —
Переді мною пропасть ночі.

Роздерлось небо; нагайками
Бичують хмари морські филі
І води котяться валами,
Казяють ся і падають в безсиллі.

Поснули віллі...

Поснули віллі і сповились млами,
Як муслиновим серпанком навіси,
А біля мольо сонні кипаріси
Стоять як скорбні вдови над гробами.

Кругом так тихо! Лиш безкрає море
Шумить, філює, беть ся до каменя
І мов радїє з власного терпіння
І на гранїтї синї груди поре.

І дух мій вічно бореть ся зусильно
Із традиційним ідолом мірноти
І умліває на верхах Голготи
І мов калїка падає безсильно.

І чую, чую, що нїяк не змога
Позбутись мого ворога і пана.
І дух схиляєсь під ярмом тирана,
А в серці плаче немічна тривога.

Щасливе море! ти не знаєш сили,
Яка дрїмає в безднах твого лона!
А я дрожу на тихий голос звона
Й дивлю ся з жахом на нїмі могили.

Круг сонця спускаєсь...

Круг сонця спускаєсь за срібні корони;
Верхів з ледовими полями;
В далекому скиті проснули ся звони
І звонять ярами — сьвітами.

Під облаком мряки притишене море
Застило як шиба сталева;
Де-де лиш по філії злегонька заповре.
Самітна, притомлена мева.

Над морем дрімають стрункі кипаріси,
Як чорні колюмни палати;
А склонами холмів звивають ся пліси
Густої, зеленої шати.

Так тихо, спокійно! Природа, здаєть ся,
Кладєть ся на тайнеє ложе.
Усьо засипляє, — а серце так бєть ся..
Так гарно, так тужно — мій боже!

Лежать як велитні...

Лежать як велитні покійні,
Що згинули в тяжкій борні;
Лежать — грізні, однак спокійні —
В якимсь містичнім, вічним сні.

В долині плещуть морські філі
І бють ся об каміне стін,
Та відбивають ся в знесилі
Сріблестим руном ясних пін.

І вічно борюють ся контрасти,
Без впину йде завзятий бій:
У філях грають дикі страсти,
А в горах спить мертвий спокій.

Monte Maggiore.

Як сонний став, душа моя спокійна :
Заснув мій біль і безнадійний жаль.
Так тихо! З гір спливає мла повійна,
А ген в низу дрімає морська сталь.

Погідний зір безкраями несеться
І б'єть ся скрізь об грань камінних брил.
Кругом пустир : часами лиш озветься
Легенький свист від ластівочих крил.

Вся скорб життя остала там, на долі,
А тут спокій і сонце близь душі.
Так добре тут! На всі незгійні болі
Паде саван холодної тиші.

Як пелюстки складають ся повіки
І меркне світ притомлених очий...
Коби то мож заснути так на віки
І не вертать в долину, до людей!

Мова филь.

На плесо моря шлють ся від місяця цілуї
І груди хвиль лосніють та з роскошів аж мліють;
У тіни кипарісів дрімають урни туї,
А серед них лелії, гей сьвічники ясніють.

І з холодом тривоги зір шлеть ся мимоволі
Від туй і кипарісів на срібне плесо моря.
А тимчасом у серці розбуджують ся болі,
А ясні филі шепчуть: Цить! в нас немає горя...

Лист маньолії.

Упав на плесо морських филь,
Де надила його сьвітиль
    Сафіру й аметисту;
А дикий вир його загнав
На гребінь лав;
    Загнав його в багнисту
Сагу, на гребінь лав.

І дармо рвав ся він, що сил,
В безмежну даль, де ліс вітрил
    Губив ся в млах безкраю:
Все гнав ся він на гривах филь
До острих скиль
    І бив ся все до краю,
До острих, сїрих скиль.

Аж вдарив громом гураган:
Проснув ся сонний океан
    Та зняв ся бурунами.
І понад пропасти води —
Не знать куди —
    Понїс ся лист сьвітами:
Не знати де й куди...

Заснуло сонце...

Заснуло сонце. Гора Maggiore
Дрімає в сонній, німій пустелі;
Як саркофаги сіріють скелі
І заглядають в дрімуче море.

В садах чорніють мов древні урни,
Повиті млою, мовчазні туї;
А в морі плещуть невтомні струї
І вигравають сумні ноктурни.

По філях ходять повійні мари,
Повиті в сірі складки киреї;
А понад беріг пустують феї
І шепчуть тихі закляття й чари.

По яснім небі, як срібні смуги,
Котяться зорі і кануть в море.
Кругом так тихо! заснуло горе —
Ходить до мене, кохані други!

Avanti!

Розвіяло море сріблястую гриву
І рокотом гromів стрясло берегами.
Гей, кинув я беріг і пристань дрімливу; —
А води казять ся і б'ють бурунами.

Вперед! — кличе туга. Лопочуть вітрила
І филі кидають човном, гей скажені.
З рук ллеть ся посока, зломила ся сила —
За мною щезають узгір'я зелені.

Вперед, на безкраї! Весна моя вмерла,
Як цвіт пасіфльори, без сонця розради.
Спалив мене смуток, тоска мене зжерла,
А люди ранили без крихти пощади.

Най филі рокочуть, най бісять ся громи —
Не сила більш плакати та гнуть ся в покорі!
Avanti! дихнімо на вольнім просторі,
А ні, то загинемо в безоднях мальштрому!

Туга.

Тихо, тихенько спускають ся тїни,
Як муслинові, повійні опони;
Меркнуть на морі криваві рубіни,
В лаврі на горах розплакались звони.

Шовками вють ся, снують ся горою
Звої ніжного сріблястого руна;
Впали на море, розпили ся млою:
Стали на філях, як сіра лягуна.

Тихо, тихенько... Глибинь опалева
Плеще об скелі, цілує каміне;
Низом кружляє притомлена мева
І розсипає по філях квиліне.

Тихо, тихенько... Садами крадеть ся
Шепіт таємного ангела ночі...
Що се? чого се серце так беть ся
І примикають ся змучені очі?

Чути на травах притишені кроки, —
В серце впиваєть ся щось ледового...
Де ви, приятелі? Я одинокий!...
Тихо, тихенько... Немає нікого.

Несіть мене филі...

Несіть мене, филі у безвісти млаві,
В якісь безконечні простори:
На тихій пустелі, у морській синяві
Загублю несплакane горе.

Несіть мене в далеч, куди не доходить
І спомин буденної мови;
Де всьо завмирає і думка не родить
Нічо, крім молитви й любови.

Душа моя тужить, душа моя рветь ся,
Як новик, що в келії вяне;
А море так плеще, так любо сьмієть ся,
Аж серце від роскоші тане.

І чайка купаєсь у филиях як мєва
І лине все далі і далі.
Круг мене безмежна глибінь опалева,
А в серці всипляють печалі.

Ніч на Адрії.

Ніч. На стоках небозводу
Мерехтять сріблісті зорі,
Чорні пасма скиб на морі
Крає вістре пароходу
Й білить пухом шумовини.

У каюті хтось співає
Монотонну скорбну думу,
З темноти і стогнів шуму
Тиха туга виринає —
Як вода пливуть години.

Тихо. Зорі потапають
В океані хмар і ночі,
Понад филі грім грохоче,
По каютах скрізь дримають —
Серце, цить! засни, дитино!

Парохід Сальона 22. IV. 1908.

А може по літах розлуки...

Tibi, Lota!

T' ho dato tutto: il canto,
la gioventù, l' amore...
Voglio morirti accanto,
voglio morir con te.

L. Stecchetti.

Піду з тобою над ревуче море,
На дикі скелі, де ночують бурі;
Втоплю задуму в морському лазурі,
Заглушу в шумі безпросьвітне горе.

Вдивлюся в тебе і унось красою,
Як ясним сонцем райського видіння
І так забуду всі марні терпіня
Та буду жити, тужити з тобою.

Над нами сонце стане в повній славі,
Під нами будуть скаженіти філі,
А ми у нашій божественній силі
Царити мемо у млі золотавій.

Ніяка зависть, ані злоба світа
Не добереться в наш терем спокою:
Упоїмося мріями, любовою —
І будемо жити, як два альпейські цвіта.

Благословенний будь той день і хвиля,
Що привели тебе до сего краю!
Благословенна сребриста філя,
Що принесла до мене світло раю!

При тобі дух мій переобразив ся,
Як тіло бога на горі Таворі;
В твоїй любови смуток мій розплив ся,
Як капля крові в золотистім морі.

Дивлюсь на тебе, як на усьміх мрії
І млію, п'яний розкішю екстази.
В тобі заляв я всі мої надії,
Моя розрадо, ти сьвята, без скази!

Як у кивотї скрив я в тобі тайну
Моїх упоєнь щирого кохання
Й несу до тебе всю тоску безкрайну
І найсвятїйші, райські почування.

І жаден храм не єсть мені цїннїйший
Над церков твого серця пресьвятого;
В нїй дух мій став ся висший і чистїйший
І збув ся всего злого та низького.

І кожде слово й промїнь твого ока
Паде на мене гей роса поранна.
А херувїми дивлять ся звисока
І приклякають з піснею: Госанна!

И мені здаєть ся, що я близше раю,
Що ношу в серці храм самого бога.
Пішла від мене вся давна знемога:
В душі так ясно, тільки сонця й маю!

Коли обгорну твій престол рукою,
Тоді, здаєть ся, небо обнимаю;
І серце плаче тихою тоскою,
Як білий ангел на порозі раю.

В обіймах винограду заснули білі бози
І дишуть медовою аромою похміля;
З дрімучих кипарісів зефір стрясає сльози
І зрошує пахучі килими трав і зіля.

На склони гір поклались муслини й оксаміти,
А сумерки розлили солодкий чар спокою;
Розмірянії філії шепочуть дивні міти,
Навіяні німою, таємною тоскою.

Ти спиш, моя кохана? Проснись: задума ночі
І шепти филь і цвіти — усе тобі співає.
Просни ся, біла пташко! розкрий солодкі очі
І слухай: край порога моя любов ридає.

На сонну природу упало омліне,
Вітрець присипляє на деревах віти,
Журчать водограї і молять ся квіти,
А з моря несеть ся тужливе квиліне.

Як срібна мережка ясніє дорога,
А залив гей шиба займив ся сьвітило.
Глянь! місяць цілує упоєну філю —
Нема з нами, пташко, нікого крім бога..

Приходиш до мене, як мрія весняна,
Як срібнопромінна досвітня заграва;
Приходиш, як біла таємна сноява —
Така невловима й незмірно кохана!

І я з боговінем корюсь перед чаром
Твоєї принади й солодкої мови
І горнусь до тебе всім смутком і жаром
Самітного серця, що мліє з любови.

І чую, при тобі весь смуток мій тане,
Як сніг, що зникає на теплім промінію.
Чого-ж моє серце так плаче і вяне,
Як цвіт пасіфльори, що тужить в затіню?

Відійдеш від мене як мрія весняна,
Як урвана фраза дивної сонати.
Нераз моя туга ме гірко ридати
За щастєм, що блисло гей фата моргана.

Підняли якір; мевою несеть ся
Нестримний велит філями безкраю.
Стою безрадний; серце з груди рветь ся
І безнадійно плаче до одчаю.

Підношу очі: в далі маревіє
Твоя поникла постать Дольорози...
Пращай, мій друже!... — Серце з болю мліє...
Щаслива путь!... Пробі! втираєш сльози?...

Пращай!... Вертаю в опустілу хату,
А на порозі стала скорбна туга
І плаче: Сину, як тобі вертати,
Коли немає з нами твого друга?

Безмежна пустка й божевільна смута
Спихають душу в пропасти одчаю.
Пращай, мій друже, моя незабута!
Забудь мене в далекім, ріднім краю...

Не відходи від мене ради бога,
Молю тебе всім пеклом мого жалю!
Довкола ніч, в душі страшна тривога,
А серце вже росточене печалю.

Не відходи! не кидай край дороги
Сліпця, що жде на купіль Сілоами.
Далекий путь підтяв під мною ноги,
А шлях іде стернею і тернами.

Подай мені бодай хоч кінчик шати
І покріпи мою омлілу душу —
Потім іди... Ох, ні! я мушу, мушу
У ніг твоїх свій вік докоротати!

Спали мене страшним огнем проклону
Та не лишай над пропастю одчаю!
Зажди бодай на хвилю мого скону
Не відходи!

...my griefs are immortal,
Nor hope dare a comfort bestow.

R. Burns.

Перевалилась по мені розпука,
Як дикий самум по гаях оazi.
В душі так пусто!... Як огонь прокази
З'їдає серце божевільна мука.

Стою в руїнах, як стара сьвятиня,
З якої взяли ясний образ бога:
Злягла на мене смута і знемога,
Кругом так темно і така пустиня!

І сам не знаю, де мені шукати
Кутка, де можна-б виплакати горе;
Бою ся сонця і людей і хати, —
А плуг одчаю в серці оре, оре...

Нераз, як сонце лягне за горою
Й на плесо моря впадуть фіолети,
Іду до твого тихого покою,
Як хорий путник, що затратив мету.

Ніжні муслини пеленають гори,
Грудь филь цілують ангели спокою,
А попри стїни, гей крилаті змори,
Снують ся тїни сірою юрбою.

І я скрадаюсь до твого ложа
І обсипаю подушку ясніном.
І бачу постать, що як мрія гожа
Іде до мене ясним херувімом.

В сю хвилю маяк кине ясну смугу —
Розсвітить пустку тихого покою...
І я до серця пригортаю тугу
Та заливаюсь ревною сльозою.

Здвигнув я храм із золота надії,
Вкрасив його брилянтами любови
І все, що мав, вложив в його основи:
Весь жар душі і всі найкращі мрії.
Я мріяв: ти засядеш на престолі,
Як серафім з промінними піснями
І чаром дум та тихими словами
Приспиш в мені усі незгійні болі.

Ідуть літа. Іней сріблить мій волос,
А я сиджу під храмом, на порозі,
Як той жебрак, що впаде при дорозі,
І лютий біль відійме в него голос.
У храмі сум, гроза й німа пустеля,
Престол паде від старости в руїни;
А я сиджу сумний, як сіра скеля,
І тужу так, що в храмі стогнуть стіни.

А як в ночі, знеможений журбою,
Іду домів приспати хору душу,
Й далекий спів розбудить сонну глушу:
І зарида' болючою тоскою, —
В той час мій жаль зриває в серці таму.
І так кипить, що з болю груди рвуть ся.
І зпід повік пекучі сльози ллють ся
І падуть на шлях огненними струмками.

На гори упали важкі оксаміти,
Край неба займив ся блідою сьвітлою;
Грудь моря завмерла; притомлену філю
Обтулює місяць плащем перлоцьвіту.

Сади одягли ся в жалобнії ризи,
Алеї повились повагою храму;
Вітрець обтрясає з ясмінів бальсами
Й цілує росною омлілі нарцизи.

Над філями скелі дрімають мов урни,
Повиті сніжною, сріблистою тканю,
А з далі над плесом, над сонною хланю
Пливе голосіне сумного ноктурну.

Ти чуєш, кохана? Се жаль мій банує,
Се біль мого серця до тебе говорить...
Вялить мене смута, тоска мене морить,
А разом зі мною весь залив сумує.

Ходи, мій псе! склонись мені на ноги
І притулись до мене, гей до друга:
Обох нас гне однака скорб і туга,
Обох гризе той сам червяк знемоги.

Не плач, мій псе! тобі вона лишила
Безмір чутя; я плакать мушу!
Тебе вона сторози більш любила,
Як того, що цілу віддав їй душу...

Втоплю твій глум у пропастях одчаю,
Як лютий біль батьківського проклону;
І хоч тоска жере мене до краю
І суп жалю клює нїдро до скону, —
Я не прийду до тебе нарікати.

Нехай на грудь звалять ся гори смути
І запалять в менї пекольні муки, —
Я не буду чола в покорі гнути.
І скорше вже здійму на себе руки,
Чим зверну хід в поріг твоєї хати.

Зачиню грудь на сїм замків спокою
І здавлю в нїй розпучні зойки болю
І так піду з огненною тоскою,
Як чорна ніч, що блудить по роздоллю
І розсїва' зарінками тривогу.

І нї одно слівце жалю й досади
Не сплямить уст побілених терпінєм,
Вколишу жаль несплаканим квилїнем,
Піду нїмий, сумний та без віради
І не повім нічого навіть богу.

Ти грала... В небі відхилились двері
А серафіми з подиву німіли;
І як блискучі птахи, сніжнопері,
Неслись до тебе — плакали і мліли.

Твоє лице залило ся промінем
Дивного чару захвату й екстази,
І ти здавалась ясним сновидінем —
Така промінна і така без кази!

А звуки пили, грались, колисались
І цілувались, як на морі філії;
Ясніли сріблом, перлами сьміялись
І потапали в смутку і знесилі.

І мов на заклик демона грізного
Конали в серці мрії та ідеї...
Чому-ж ти серця і душі моєї
Не вколисала до сну камінного?

І вже нам, кохана, ніколи не стати
На спільному шляху одними думками;
Бездонного яру, що став межи нами,
Здаєсь, саме небо не в силі зрівнати.

Підем, як дві ріки у два океани —
Примучені болем, гіркі до зануди;
Підемо прискорбні, як ті пелікани,
Що клювами власні розшарпують груди.

Загубимось в сірім, безмежнім безкраю
І будем до скону до себе тужити;
За хвилю упоєнь будемо платити
Літами терпіня і сліз і одчаю.

Гей, пристроїв я образ твій в гірлянди
Блідих конвалій, ірисів і рожі
І враз з тоскою влив я в черти гожі
Ніжну принаду гордої троянди.

Як до ікони чистої Мадонни
Молюсь до тебе захватом сьвятого
І припадаю до престолу твого,
Зложить в кивоті жаль і сум бездонний.

Й нераз, здаєть ся, із мертвої рами
Алябастрові руки виступають...
В сю мить відцвилі іріси конають
І заливають образ твій сльозами.

А часом такий жаль привалить мою грудь
І в душі накіпить тільки смуги,
Що хотіло-б ся десь між хрестами заснуть
І самого себе призабути.

І до серця крадешь божевільний одчай
І випалює мозок огнями;
І хотіло-б ся десь понести ся в безкрай
І залити всі шляхи сльозами.

Та дарма! на очах, наче лява з огнем,
Каменіють несплакані сльози;
І клонюсь я на шлях з безвідрадним жалем,
А довкола негода й морози.

Ні, се неправда! се омана й злуда!
Вона мене ніколи не кохала...
Вона мертва, налита вщерть посуда,
Що весь мій жар краями виливала.

Мій лютий біль відчули ясні зорі
Й пануть з небес огненними сльозами;
А склони гір і сонні філії в морі
На знак журби повили ся імлами.

І чую се, що над моїм терпінем
Милосердять ся всі пекольні сили;
Вона-ж моїм впиваєть ся позвінем
Й живцем мене спихає до могили.

По моїм серці перейшла лявіна
Страшного болю, що богів вбиває;
Під пеклом туги ломлять ся коліна,
А серце — серце кровію ридає.

Як та смерека, громами порита,
Стою над хланію чорного безкраю:
Душа моя, мов до хреста прибита,
Конає в муках дикого одчаю.

Ратунку!... Глухо, зимно і спокійно
Валить на мене сіра повінь смути;
І я клоню ся тихо, безнадійно
На постіль филь... Заснути, ох заснути!

На сірій скелі, що купаєсь в морі,
Де місяць слухав нашої розмови,
Де брилянтів мерехтіли зорі
І плюскіт хвилі грав нам гимн любови —
Там, на каміню, вижолоблю яму
І зложу серце спалене журбою;
А сам безцільно понесусь сьвітами,
Піду сьвітами, з вічною тоскою.

І вечерами задумчиві філі
Будуть пестити саркофаг любови
І може в білім надбережнім піллі
Відмиють перли нашої розмови;
І місяць буде серце цілувати
Огнем, який нам випив з уст в ті ночі...
А шум каштанів ме йому співати
Про твої добрі, незабуті очі.

А може й ти прийдеш сюди з весною;
Згадаєш хвилі щирого кохання
І змиєш камінь ревною сльозою
Та може... Проч, даремні сподіваня!
Піду самітний, скорбний без відради,
И буду каратись в морі мук одчаю,
Як той сьмільчак, що допустив ся зради:
І викрав з раю ясний усьміх маю.

Так само філя золотить ся в морі,
Так само гори криють ся імлами,
Так само в вечір сьвітять срібні зорі,
Так само залив гомонить піснями.

Та в мене в серці пуста й темнь ночі,
Як в придорожнім сїрім мавзолею.
Снуюсь над морем та примкнувши очі,
Іду повитий в чорний жаль, в кирею.

Коли-ж погляну на розкішні чари
І бачу повинь райської принади,
Питаю бога, чом не впадуть хмари
Й чому сей залив в землю не западе...

І так скінчив я юний вік безцвітний
Акордом пісні болю і одчаю.
І жду на осінь, як вдовець бездітний,
Та вже нічого нині не бажаю.

Як гордий Ікар линув я за чаром
Краси твоєї, сонця і принади;
Та сонце блисло і одним ударом
Мене звалило в пропасти заглади.

Зложивши в гробі всі найкращі мрії,
Іду в долину змучений, убогий;
За мною сїрий гробовець надії —
Переді мною мріє степ розлогий.

І волічу ся схилений журбою,
Без волі чину, без охоти жити;
Іду прискорбний полем, самотою —
Шукаю місця, де-би мож спочити...

Як скорбна вдовиця за мужа трунвою
Піде за тобою гірка моя смута:
Нераз твоя думка зустрінесь зі мною
І з вії обірветь ся перлина забута.

Однак я ніколи на шлях твій не кину
І сумерку тїни. Піду за тобою
Як ангел хранитель і всю хуртовину
Відверну від тебе любовою й тоскою.

Ти тямши сей вечір? На горах і скилях
Імла колисала примару задуми;
Здрімнуло ся море; на змучених філях
Хитав ся наш човен і ніс ся плач думи.

В віддалі багрились червоні вітрила
Рибацької барки, як змора кровава;
На сході розлилась сріблиста заграва
І місяць розсипав по філях сьвітила.

І ти, задивившись на срібло на морі,
Сказала: „З безодні йдуть духи з сьвічками
І шепчуть: там ліпше...“ І стихла. Над нами
Яснів блідий місяць і канули зорі...

Ти тямши сей вечір?... Прибитий журбою,
Нераз я дивлю ся на філі сріблисті
І згадую тихі слова проречисті:
„Там ліпше...“ І тужу до сну, до спокою.

Над сафіровим плесом, у затишнім лимані,
Під тінню кипарисів, де ряд хрестів дримає,
Там часто в хвилях смуги моя душа блукає
І топить чорну тугу в вечірному тумані.

І до душі приходять рій споминів кохання,
А кипариси шепчуть про наші поцілуї.
І дух в тяжкій задумі снуєть ся понад туї
І в травах розсїває свої гіркі стражданя.

А сїрий хрест схиляєсь на мене раменами,
Як білі руки мами до сплячого дитяти;
Схиляєть ся, мов хоче моїй душі сказати:
Цить! скоро вже на віки спочинеш тут між нами...

And forget me, for I can never
Be thine! — *P. B. Shelley.*

Забудь мене пташко! Так доля судила...
А долі байдуже до людського болю.
Ще може зійдем ся на сьому роздолю,
А може... Та годї: змагатись не сила.

Забудь мене, пташко! Тебе-ж я, кохана,
Врізьблю в моє серце, як в золото перлу.
Для мене з тобою всі радощі вмерли —
А ти посумуєш і згоїть ся рана...

Забудь... Не питай ся: чому? Провидїне
Не любить сих питань. А може так треба...
Не плач, моя пташко! Учать, що для неба
Потрібні суть сльози і людське терпїне.

Сную ся над морем. На серце упала
Утомлена смута важкою горою:
Тоска моя кождий твій слід сцілувала
Й вертає до мене, залита сльозою.

Сную ся самотний, а біль мене ломить,
Як трошчу, що гнеть ся від чорної бурі.
Жере мене жалість, жите мене томить,
А дні мої стали лїнїві, похмурі.

Верни ся, кохана! Як чашу лелїї
Розкрив я для тебе ростужену душу.
Вернись! Я на стрічу всі сльози осушу
І викличу з серця всі думи, всі мрії.

В душі моїй тільки проміня і маю —
Й нема мені нині для кого яснїти.
І рву я що рана пахучїї цвїти
Та з тугою в серці на шлях їх кїдаю.

Верни ся, кохана! Диви ся зі мною
На золото сонця, на тонь сафірову.
Як вигасло в тобі проміне любови,
То будь мені другом, не будь камінною.

Незмірная темінь звалилась на сьвіт,
Як повінь грізної лявіни:
Здаєть ся, запов ся цілий небозвід
Й зарив ся у пропасти тіни.

Омлілі повіки на очі падуть,
Як каплі холодної ртуті;
А хвилі літами, віками пливуть...
Заснути! на мить хоч заснути!

На серце упала така страшна нудь,
В душі така пустка й знемога!
Хотіло-б ся власну розшарпати грудь
І болем стрівожити бога...

Об беріг приморський товчуть буруни —
Аж стогнуть камінні зломи.
А чорнії думи ридають: засни,
Бо ми вже конаєм з утоми!

Щораз то густійша, чорнійшая тканьь
Обсновує стелю і стіни,
І дух мій з одчаєм валить ся у хлань
Страшної, гнітучої тіни.

Нема мені місця, ні сну, ні спокою,
В душі щораз більша пустеля й знемога.
Чому не запалась та клята дорога,
Якою на горе зійшлись ми з собою!...

Нї, ти ще вернеш! Ти лиш в небо взята,
Щоби принести з раю більш проміня;
Прийдеш до мене, як до свого брата,
Що потапає в пропастях терпіня.

Верни ся!... Море тужить за тобою
І кипаріси сохнуть у жалобі.
Надморські скелі вкрили ся журбою,
Як сірі урни на забутім гробі.

Прийди!... Рояль стоїть в тяжкій задумі,
А на клявішах задрімали звуки,
Немов чекають в безвідраднім сумі
На твої білі, легкі, творчі руки.

Верни ся!... Серце мліє від екстази,
Як в час містерій пресьвятої Тайни;
Душа, як цвіт на дні цінної вази,
Розлила запах і красу розмайну.

Прийди!... Я шляхи висиплю квітками,
Що виростають на альпейським склоні;
Я змию порох зі стежок сльозами —
Лишень верни ся, будь при моїм сконі.

Як на городи впадуть тіни ночі
І заколишуть в морі сонні філі,
Як у безмежнім смутку і безсилї
Опадуть руки і потухнуть очі —
Тодї плакуча невтишима туга
Тебе приводить до моєї хати,
І ти з жалоби рвеш на собі шати
І шепчеш: Брате! не осуджуй друга...

І бачу постать, що поникла з болю,
Як дика рожка на пустім болонї;
І чую дотик теплої долонї
Тай забуваю про усю недолю.
І мимоволї руку простираю,
Як до сестри, що каєсь свого блуду.
Я все, кохана, все тобі забуду, —
А небо... небо — сего вже не знаю.

Чоло моє побілене журбою
В очах безодня смути і втоми,
Душа пожерта, спалена тоскою,
А в серці сумерк, попіл, ринь і зломи.

Відкиля йду? куди? яка химера
Мене вергла в провалє сліз і муки?
Знеможені падуть безрадно руки,
А гордий дух — пострілена пантера.

Дивлюсь до зір трівожно та розпучно,
Як той моряк, що гине на безкраю.
І сунуь в яр повільно та беззвучно
Та вже нічо, нічого не бажаю.

Обмерз мені весь сьвіт, жите і люди,
Гнітуть мене сафіри небосклону
І хочеть ся роздерти власні груди
І відійти, як голосіне звону.

Коли часом в ночі зійме тебе тривога
І в серці зарида' якийсь таємний сум, —
Се — знай — моя тоска спинилась край порога
Й доспіває фінал давно зачатих дум.

Се мій химерний жаль блукає серед ночі,
Шукає, де би міг лягти на вічний сон.
Кохана, бережись!... Примкни в сю хвилину очі
І не дивись, молю, у сторону вікон...

Прийду до тебе після літ розлуки,
Як блудний огник з сірого відлогу;
Прийду, як ангел смутку і розпуки,
Що в морі сліз згубив свою дорогу.

І заспіваю під твоїм порогом
Гіркий псалом несплаканої туги
Тай посьвідчу ся всевідучим богом,
Як тяжко я терпів від ран наруги.

І може в тобі стиха відізветь ся
Забута струна співчуття і смуги
І скаменіле серденько забеть ся
Тай скаже сумно: Ні, не мож забути...

А може, може... Та мені байдуже,
Чи зрозумієш ти мій жаль і муку;
Буду терпіти: лиш бою ся дуже,
Чи я не кинув бісерів в багнуку.

Нї, ти невинна! Ти сьвята без плями,
Ти непорочна, як роса на цвїті.
Булась для мене сонцем на розсвїті
І херувїмом з райськими піснями.

А я небачний посягнув рукою
По авреолу чистої Мадонни...
І ти розплилась, як видїне сонне,
А я остав ся з вічною тоскою.

Скрїзь чую шелест крил твоїх пречистих
Й нїяк не в силї тебе призабути;
Снуюсь як Каїн по шляхах тернистих,
А серце точить вічний біль покути.

Сади окув спокій задуми,
На море впали сірі пухи,
Від филь несуть ся тихі шуми,
А серед них гей блудні духи,
Пливуть, колишуть ся вітрила.
На залив опускає крила
Омлїлий летом ангел ночі
Й запалює блїді сьвітила.
По темних горах грім грохоче
І призиває чорну тучу.

Засни, душе! забудь пекучу,
Незгїйну рану. Гаснуть зорі,
Стихають сонні филї в морі —
Кругом все спить. Лиш ангел тучі
Не спить — іде... Кругом так темно!
Засни, душе! усе даремно...

Ahime! sei morta nella vita mia!

І погребав я тебе як ту перлу,
Що з діядему впала в пропасть моря...
А враз з тобою все для мене вмерло:
Умерла навіть розкіш болю й горя.
І днесь вертаю з твого похорону
Твердий і зимний, мов скала граніту;
Іду похмурий, змучений до скону,
Й несу на серці жмут сухого цв'їту.

Сей цв'їт посїю на приморській скелї
І му зливати тихими сльозами;
І буду ждати, аж цвинтар пустелї
Зазеленїє ярими листками.
І назбираю тих листків-розмаю
І до схід сонця кину їх на филї.
Як занесуть ся до твого краю,
Тодї ти може збудиш ся в могилї...

Тодї прилинеш до моєї хати
Така блискуча, як в годину стрічи —
Як біла мева... Ох, даремно ждати!
Не сходить сонце дня одного двічі,
Не верне мрія, яка переснилась,
Не жити серцю, що лягло в могилї...
А ти для мене вмерла вже в тій хвилї,
А навіть скорше, як на сьвіт родилась...

Сумно, сумно, гей в жалобі,
Ринуть дні за днями
Тай лягають в темнім гробі
Вічними мерцями.

Звідусіль валять ся тіни
Чорні та холодні,
І снують ся попри стіни,
Гей змиї голодні.

Сьвітла!.. Темінь заливає
Душу, серце, очі...
Де не глянуть — всюди зяє
Чорна пропасть ночі.

Суне з сірого безкраю,
Як гроза лявіни;
І душа в страшнім одчаю
Глухо бесь об стіни.

Сонця! сьвітла!.. Серце мліє,
Каменіють очі.
Глухо, тихо бовваніє
Чорна повинь ночі.

Майнула ти на моїм небосклоні,
Як загадочна, казочна сноява,
Як опалева ранішня заграва,
Що на осіннім блисне оболоні.

Мов з диссонансів теплий тон спокою,
Війнув на мене легіт твого чару
І розбуялась, вигріта тоскою,
Містична цвітка захвату і жару.

Та й розлучив нас океан безмежний,
Розвіяв мрії, гей сріблясту піну.
І впав на мене смуток безбережний,
Як хмара мряки, що зродилась з тіни.

Гей, загубились ми в страшнім безкраю,
Як у всьєвіті два дрібні атоми!
Чи ще зійдем ся?... Я паду з утоми
І дожидаю, скорбний до одчаю.

Пращай на віки, заливе спокійний,
Повитий млою, скупаний промінем!
Іду від тебе спалений терпінем,
Веду з собою смуток безнадійний.

Втопив я в тобі дні весни й надії
І йду як ангел, вигнаний із раю:
Іду прискорбний, змучений до краю,
А в серці плачуть висьміяні мрії.

І вже ніколи на скалі дрімучій
Мене не найде тихий сумерк ночі;
Ніколи скорбні, виплакані очі
Не втоплять туги в пропасти блискучій.

Пращай на віки! А коли весною
Над плесом филь узриш мою кохану,
Розкрий для неї всю твою приману
І будь їй храмом забутя й спокою.

І не кажи їй про пекольні муки,
Що затроїли дні мої до краю.
Пращай, мій друже, мій померклий раю!
Пращай на віки, ясне, добре море!

Мі знов мене филия жбурнула на скелі,
Як білий листочок зівялого цвіту.
Ратунку!... В незмірних безкраях пустелі
Конає мій голос без слова одвіту.

Куди мені дітись?... Там филия клекоче,
А тут страшні зломи і чорні яруги.
І темінь зневіри привалює очі,
А з далі несеть ся таємний клич туги.

І хочеть ся встати, пуститись на филі,
І визвать до бою всіх демонів тучі!
Спрацьовані руки падуть у знесилі,
А в серці тривога і рани пекучі.

У мене був човен і грались вітрила,
Під веслами в мене кипіло все море.
Усе те пожерла бездонна могила:
Довкола руїна і смуток і горе.

Незмірная темінь привалює очі,
А з далі несеть ся таємний клич туги.
Куди мені дітись?... Там хвиля гогоче,
А тут страшні зломи і чорні яруги.

А може по літах розлуки, туги й жалю
Зійдем ся десь в юрбі, як срібні каплі в морі ;
Зійдемо ся сумні, як дві пригаслі зорі,
Як мари білих душ, споріднених печалю.

Скажи, чи ти тоді пристанеш біля мене ?
Чи принесеш мені бодай слівце теплїйше ?
Чи схилиш ся на грудь ? чи на чоло студене.
Положиш поцілуй, як се було давнїйше ?

За сю розкішну мить терпіти му спокійно
Цілі літа тоски і чорного одчаю.
Плинїте-ж хмарні дні, плинїте безнадійно,
Однак я вірю, ви зміряєте до раю.

Ангістрофа.

Ho sofferto l'inferno, ho bestemmiato,
Ho pianto... e tu ridesti!

L. Stecchetti.

І плили без кінця літа терпінь і туги,
Я все писав листи, напоєні сльозами.
Затиснені уста обчеркували смуги
І хилило ся чоло під чорними думками.

Та я пестив в душі мою отруйну мрію,
Як бісер дорогий, у золото закутий.
А час спихав у гріб мій жаль, мою надію,
І я ішов житєм зневажений, забутий.

І лиш часами хтось заніс до мене чутку
Про твій новійший жарт і про нові трофеї.
І я як сірий хрест клонив ся в тихім смутку
І в душі говорив: Нехай, те все для неї.

Я снів про тебе сон: Над берегом, на скилі,
Сиділи ми в ночі, упоєні красою;
Неслась музика зір, сьміялись в морі филі
І лямували край мережкою сніжною.

Ти на чоло моє поклала білу руку,
Втирала перли сліз китайкою волося
І лебедїла: „Цить! втопи весь біль і муку
В безоднях забутя. Тужити не яло ся.“

І я проснув ся. В дах товче гиле берези,
Мороз і заметіль лютують біля хати,
А в хаті чорний сум. І ринуть теплі слези —
За дійсністю, чи сном — не знаю сам сказати.

Осінній вітер бе в моє вікно листками
І навіває жах і безграничний сум.
А я схилив чоло над сірими картками
И відчитую стрічки моїх забутих дум.

Ох, скільки тут надій поховано з-зараня,
Який брильянт чутя заковано в слова!
Чи зрозумієш ти мої гіркі стражданя?
Об шиби бють листки і пугає сова...

А з пільми, як опир, Іронія виходить
І щїдить гірко крізь затиснені уста:
Ой, блазню! ти не знав, що по весні приходить
Душливий літний жар і осїнь та слота?...

Як по літах життя візьмеш до рук сю книгу
І станеш листувать стрічки тих скорбних дум,
То може на душі відчуєш зимну кригу
Важкої самоти і незміримий сум...

І може аж тоді відчуєш люті болі,
Що рвали мою груди, як зимна, остра сталь;
І може до грудий здійметь ся мимоволі
З покаянем рука і серце стисне жаль...

Однак не плач, що ти мої зранила крила
І підірвала мій свобідний, гордий лет.
Не плач і не жалій. Хиба-ж ти завинила?
Се-ж прецінь фах його: се був фантаст-поет...

Тих кілька ясних днів візьму в жите з собою.
Як перлу, що найшлась під купою каменя!
І піду в світ сумний, окутий самотою,
Подавлений жалем і бременем терпіння.

І не буду клясти ні мук, ні хвиль одчаю:
Тих ясних ради днів усе тобі забуду.
Жите платить слізми за кожний усьміх раю,
А впрочім... ти зняла з моїх очий полуду.

Не жаль мені тепер, що я зложив до гробу
Так много щирих сліз і поривів безцільних;
Я перебув як слід, мою болючу пробу
І знаю, що любов — се мрія божевільних.

Падімпсест.

Позволь мені, пташко, до себе казати;
Лиш нині — потім вже най дїєсь, що хоче...
На вулиці пустка; під вікнами хати
Задумана липа молитву шепоче,
А в серці так гірко — не сила мовчати!

Повім тобі казку. В далекому краю
Шум моря зродив їх сьвятеє кохане
Й розкрив перед ними містерії раю.
Потім дїя друга: болюче розстане
І жаль його плакав, ридав до одчаю.

Потім... Що-ж! ти зблїдла?... Боїш ся, кохана?
Не бій ся: я нерви твої пошаную.
Пішли літа смутку; згоїла ся рана;
Здоровий організм зміг смертну отрую —
І все проминуло, як фата моргана.

Що-ж! ви посмутніли? ся розвязка драми
Для вас прозаїчна? Що діяти, душко?
Часи романтизму давно вже за нами...
Однак для розради повім вам на ушко:
Сей лицар ще нині впливаєсь сльозами...

Хвилі.

Моїм друзьям і недругам.

whence are we, and why are we? of what scene
The actors or spectators?

P. B. Shelley.

Мева.

Відбилась малою від рідної скелі
І гналась все далі та далі — сьвітами.
І змірила оком безкраї пустелі
Та впала на филі — сумна, до нестями.

Хотіла вертати, та змучені крила
Падуть гей паруси, як вітер уйметь ся.
Пустилась з водою — марна і безсила:
А филия по филі несець ся — несець ся...

Часом заригає тривожним скиглінем,
То знов засьмієть ся сьміхом до одчаю.
І вічно кружляє з болючим терпінем
Над хланю страшного, грізного безкраю.

* * *

Покинув я пристань діточого раю
І вплив на повний безкрай океану.
І вдарив по филях батіг гурагану,
А я біля керми в борбі умліваю.

Й немає нікого, хто-б станув зі мною...
Самітний несу ся безкраями ночі,
Пускаю у безвість притомлені очі
І лину сьвітами, з німою тоскою.

А други безжурно на березі стали,
Глядять на мій човен і злобно глузують.
Довкола так пусто!... Зірки позгасали,
А води казять ся, ревуть та филіують.

Пращай, мій краю!

Пращай, мій краю! В хорій груди
Проснула ся болоча нута
І я зриваю з волі пута
І йду у сьвіт — на стрічу злуди.

І хоч кремінє крає ноги
І хоч значу сліди кервою,
Мирю ся з чорною судьбою
І вже не верну ся з дороги.

Чого вертать? пощо? й до кого?
Чи хоч одна душа збагнула
Мій біль і смуту? чи стиснула
Тверду долоню друга свого?

Я знаю, що нераз в одчаю
Буду мій відхід проклинати;
Та мушу, мушу виїзджати,
Бо непомірно вас кохаю...

Піду звідсіль...

(I. P.)

Піду звідсіль, як постать сновидія,
Як метеор, що скане в пропасть ночі.
І знаю, що нічиї дружні очі
Не глянуть в даль, на сірий шлях терпіня,
Яким піде моя безмежна смута.

Однак нераз моя плакуча туга
Прийде несміло під твої пороги —
Прийде спочити з довгої дороги.
Скажи, чи найде в тебе серце друга,
Чи відійде непізнана, забута?

Скажи! Ох, бачу, сиплють ся листочки
З тих рож, що їх твої плекали руки...
А між бадиллем плачуть скорбні звуки
І звонять сині, спізнені звіночки;
А поміж ними хризантеми сяють.

Яку-ж ти цвітку даш мені в дорогу?
Чи терне з рожі, чи звінки, чи може
Символ жалоби?... Най буде. А може...
Та цить! Навіщо накликають тривогу,
Коли від жалю очі померкають?

Піду сьвітами — сам, як лист тополі,
Який женеть ся десь по роздорожу!
Піду... Чи найду хризантем, чи рожу —
Про се не дбаю і сьмію ся з долі.
Та чом же в серці жалоці ридануть?...

Піду звідсіль, як постать сновидіння,
Як метеор, що скане в пропасть ночі.
І знаю, що нічні дружні очі
Не глянуть в даль, на сірій шлях терпіння,
Яким піде моя безмежна смута.

Агасвер.

Мов гранітна скала скаменів в мені біль,
А на віях замерзли пекучі.
Йду, прискорбний, як смерть, серед сумерків
Серед зливи, негоди і тучі. [піль —

Задививши ся в даль, в безконечний простір,
Тягну ноги в смертельній знеможі.
Полям крячуть галки, — а захмарений зір
Губить кінці на сірій дорозі.

По волосю моїм зимний вітер скиглить,
Від шаруги опухли повіки;
А за мною іде тайна тінь і кричить:
„Будь проклятий на віки і віки!“ *

Йдуть похмурі віки, покоління падуть
У бездонну яругу спокою;
А для мене літа в безконечність пливуть.
Боже, змилуй ся раз наді мною!

Знеміг ся я житем...

Знеміг ся я житем; грізний опир одчаю
Приссав ся до душі, як той страшний поліп.
Стою як торс журби; дивлю ся в даль безкраю
І тужу, як жебрак, що від плачу осліп.

Верхи дрімучих гір, блакит небес і зорі —
Усе мене гніте як віко від трунви.
Паду на сірий шлях і в немічній покорі
Знимаю рамена й голошу молитви.

А чорний океан знемоги і зневіря
Гребе мені зпід ніг останню пядь землі.
Поранений, без сил, лежу у стіп узгіря
І чахну як листок, що зжовк та впав з гілї.

Парус подертий...

Pobre barquilla mia
entre penascos roba,
sin velas desvelada,
y entre las olas sola.

Lope De Vega.

Парус подертий, керми вже немає,
А буря стогне й мече бурунами.
Прощайте, други! з вас ніхто не знає,
Який самітний чув ся я між вами!

Прощайте! Завтра засріблить ся море
І блиск свічада осліпить вам очі.
Чи ви піймете все незмірне горе,
Яке прожив я в п'ятьмах сеї ночі?

Нехай не мутить вашого спокою
Розбитий човен без пловця на філях:
Ціле жите гонив я за манюю
І гину радо по марних зусиллях.

Чоло моє впало...

Чоло моє впало на білі долоні
Як цвітка, підтята косою інею;
Душа моя квилить, як птах на болоні,
Що рветь ся за стадом до сонця вирею.

І так мені банно! Якась призабута
В душі розридалась симфонія туги.
Приходять до мене покійні други
І в серці банує печаль незбагнута.

І пустка, як море, мене огортає —
Привалює душу лявіною смуги.
І серце холодне та з жахом питає:
Чи довго ще в тому чистилиці бути?...

З кута висуваєсь Іронія чорна
І суне до мене так тихо, таємно...
Іде, як та хмара — грізна, непоборна.
.....
В душі така пустка, а в серці так темно!!

Злягла на мене самота...

Злягла на мене самота і туга,
Як безконечна, чорна темінь ночі;
Хотіло-б ся спочить на груди друга
І затулити вимучені очі
Та сповідати всі бездонні жалі.

В душі так пусто! молодечі мрії
Пішли від мене, як невдячні діти,
А разом з ними всі давні надії
Поблекли, зблідли, як осінні цвіти —
І серце вкрилось сумерком печалі.

Стою, як човен на отвертім морі,
Коли здалека надтягає туча
І в чорних хмарах позгасають зорі.
Кругом пустеля й самота гнітуча,
А в серці смуток і німа тривога.

Й нема до кого прихилить ся дружно
І поділить ся скорбними думками.
В душі так чорно, так незмірно тужно!
І очі шлють ся темними шляхами —
Нема нікого, крім мене і бога.

Місячна соната.

С. Романчуківій.

Шовковим руном здовж небозводу
Пливуть, снують ся сріблисті хмари,
А поміж ними, омлілий з ходу,
Блукає місяць і сіє чари.

На полонині де-де багрять ся
Пригаслі ватри, мов сьвіжі рани,
А по роздолю вітри нестять ся
І обсипають з ялиць тімяни.

З ярів несуть ся таємні шуми,
Як невтишимий спів панахиди,
А понад сонні хребти 'Бескиду
Іде дрімлива мара задуми.

Іде на тихий цвинтар в долині,
Де сплять по трудах сини недолі,
Де над горбами, як монахині,
Стоять в жалобі стрункі тополі.

Іде, а зорі тремтять з тривоги,
Як ясні сльози на віях мами.
Іде гробами, снуєсь стежками —
Немов шукає кудись дороги.

* * *

Чогось так банно... На душу впала
Безмежна скатерть тоски і смуги
І серце багне в тиші заснути,
Як скорбна пісня, що в даль помчала.

Та годі: місяць поклав на мене
Свої холодні, важкі долоні
І дух мій рветь ся, немов в просоні,
А серце — серце таке втомлене...

Чогось так сумно... Як скорбні вдови
Прийшли до мене віки недолі
І плачуть, плачуть слізми любови
Та сповідають вселюдські болі.

* * *

Шовковим руном здовж небозводу
Пливуть, снують ся сріблісті хмари,
А поміж ними, оmlілий з ходу,
Блукає місяць і сїє чари.

Mondschein.

Поснули цвіти; верхи трепети
Ясніють сріблом і лелітками,
А на березах, над могилками,
Колише вітер зелені сплети.

Де-де дрімають квітучі бози
І розливають пахуче миро,
А білі вишні обнялись щиро
І сіють цвіти, двібнії сльози.

Бліде проміне і шум ручаю
Цілує сірі хрести й могили
І шепче: встаньте, дрімучі сили,
Дивіть на велич і чари маю.

Та даром шепчуть: ніхто не чує...
Шумить трепета і пахнуть бози
І вишні сіють листочки-сльози,
А місяць сяє й хрести цілує.

Як в тихім гаю...

Як в тихім гаю зжовкне лист лщини
І пил інею посріблить загони,
Коли на білих струнах павутини
Вітри заграють пісню похорону —
В той час до мене тиснуть ся примари
Покійних другів з днів весни і сили
І шепчуть псальму про безмежні чари
Глухого царства чорної могили.

І попри очі сунуть ся юрбою
Літа негоди і гіркої смуги
І серце плаче тихою тоскою,
Як хорий старець, що не може вснути.
А сонце сяє і сьмієсь до мене
Останнім блиском скорбного проміння.
І меркнуть мари й серденько втомлене
Рветь ся до сонця, до життя й терпіння.

Творив я вас...

Творив я вас з весняних мрій і туги,
На взір пахучих цвітів туберози;
Красив ваш храм проміннями райдуги
І сипав вам під ноги перли-сльози.

Я вірив в те, що ви святі терпінем,
Що в вас живе ідея Рафаїла.
Як до святих душа до вас горіла
Якимсь надземним, чистим боговінем.

Та раз у раз кидав я храм кохання,
Як той жебрак, зневірений до краю.
Глухий я днесь на ваші щebetаня;
Я кожду фразу вже на пам'ять знаю.

Та кілька сліз, яких терпінь і смуги
І кілька літ стояла ся наука!
Скінчила ся ілюзія та мука:
І я спокійно можу счот замкнути...

Колись, колись чутливі ваші доні
Співатимуть мої кроваві думи
І мов самітні маки на вигоні
Будуть хилитись під брем'ям задуми.

— „Яка шкода, що він не є між нами!
Ми відняли-б від него чару страсти.“ —
А тимчасом такі, як я, фантасти
Будуть впиватись теплими сльозами...

Різдвяні картини.

I.

Мороз різьбить на вікнах цвіти,
По хаті ходить тїнь задуми,
В душі снують ся дивні міти,
А в серці плачуть скорбні думи.

Ти тямшиш?... Тихий шум берези,
Різдвяна пісня, щира мова —
Фальшивий тон — пращальні слези:
„Бувай здоров...“ „Бувай здорова...“
Лїрична сода — скрита туга,
Таємний жаль, безсонні ночі —
Вкінці фінал. І мої очі
Обвела свіжа темна смуга.

І днесь по довгім, довгім році
До різдвяного сядеш пиру.
Скажи, чи серед шуму й виру
Гучних забав на твоїм оці
Не заясніють щирі слези?
Чи спів коляд і шум берези
Не струсять з вій твоїх перлини,
Що скане в чарку, гей гірчиця,
І скаже серцю: „Днесь річниця?...“

Мороз різьбить на вікнах цвіти,
По хаті ходить тїнь задуми,
В душі снують ся дивні міти,
А в серці плачуть скорбні думи.

II.

Глибока ніч. З вікон палати
На білий сніг падають рубіни,
Гремить рояль: під ритм сонати
Трясуться стіни — бліднуть тіни.

Завмерла гра; гучнії брова —
І задзвонили срібні чари.
З вікон пливе світиль кровава,
По небі блудять сонні хмари.

А в сірій тіни, під стіною,
Жіноча тіль ковтає сльози
І упивається тоскою.
По вулиці гудуть морози.

„Коби вже вийшов!... Другу днину
Вялить мене болючий голод.
Я кинула саму дитину,
А в хаті темно, сум і холод.

Велів прийти... Затерпли ноги,
Важка знемога ломить спину —
Ось-ось звалюся край дороги...
А так боюся за дитину! —

Схилила ся в незмірнім болю,
Як скорбна постать Дольорози,
Як корчик луку на роздолю.
По вулиці гудуть морози...

А в теплій салі ллють ся вина,
Іскрять ся блиски злотоцьвіту
Й лунає спів: „Дивна новина;
Христос несе спасене світу.“

III.

Затлілись зорі. В низькій хатині
Сидять у двоє похмурі старці;
Сидять, схилившись, при повній чарці,
Мовчать і тужать.

„Писав, що нині
Буде враз з нами коляд співати...
Вже пізна нічка; пора лягати —
Його-ж і доси нема між нами.
Гей, завалило шляхи снігами
Для тебе, сину, нещасний сину!
Пішов ти, бідний, ген, сьвіт за очі,
А ми до тебе що день, що почі
Тоскою линею в чужу-чужину
І заливаєм слізми дороги.
Наш волос білить іней знемоги,
А ти в касарні марнуеш сили —
Для кого й нащо — сам бог не знає.
Коби хоч нині тебе пустили!...
Затихли співи, село дрімає,
Тебе-ж не видко й не чути доси.“

І похилились, як два покоси,
Що сперлись в леті на корч вільшини.
Тимчасом в місті їх син-кохане
Стоїть на варті, глядить на зорі,
Втирає сльози і серцем лине
Під рідну стріху.

„А може хорі...“
Безмежна смута й важке страдане
Гнітуть до скону мужицькі груди.

Між касарнями тріщать морози,
В гучних сальонах пирують люди,
А в него мерзнуть на віях сльози
І серце рветь ся, як птах з неволі,

А з церкви чути веселі співи:
„Христос родив ся з Марії Діви;
Родив ся в яслах, на чистім полі —
Прийшов на землю глаїти болі.“

Шпиталь.

Як саркофаги з мертвяками
Здовж білих стін сіріють ложа,
А над дверима Мати божа
Ридає ревними сльозами.

В німім, бездушнім отупіню
Лежать на ложах людські тіни;
Лежать бліді, а зимні стіни
Немов радіють їх терпіню.

Крізь шиби з парку заглядає
Пожовкле листе винограду
І шепче хорим на розраду,
Що парк шпитальний теж конає.

Заходить сонце; поміж ложа
Снує ся безгранична смута,
А над дверми — всіма забута —
Ридає гірко Мати божа.

Мотиль за вікном.

І снила ся йому пахуча зелень лугу
І вид роскішних рож дразнив його до кону.
А сонце, мов на глум, розлило срібні смуги
І сяло, гей брилянт в сафірах небосклону.

І бачив: за вікном товаришів громади
Мов сніжнобілий пух носились небесами.
З городу до вікна хилились виногради
І пестрилися квітки, напоєні медами.

І він без впину товк об шибу головою,
А з крил його щораз зникала позолота.
І не було когось, щоби сягнув рукою
І відчинив вікно... Нікчемний рід гельюта...

Рояль.

Стоїть в куті німий, припилений, забутий,
Як бідний саркофаг, що криє тлінь поета.
Покій його завмер, задумою окутий,
Лиш з білих стін глядять ростужені портрети.

Було колись, сотки красавиць доторкались
Мармором рук його шовкової посовни;
І струни на вздогін ридали і сьміялись
І прискали огнем екстази і любови.

А нині самота поклала зимну руку
На грудь його палку; і лиш часом озветь ся
В нім тихий, скорбний зойк розбудженого звуку.
І знов глуха тиша. Се струна в нім урветь ся.

Вже третій хрест...

Senza lasciarmi un fiore-
La gioventù fuggi.

G. Carducci.

Вже третій хрест зігнув мене в долину
І похилив ся я, мов спілий колос;
Іней вже далі впаде на мій волос
І я відйду і сліду не кину.

Гей, гей, пішов ти, мій безцв'ітний маю,
І не оставив навіть снів по собі...
Чого-ж я нині скаменів в жалобі
І безнадійно, жалісно ридаю?

Дивлю ся горі до жерел ручаю,
Яким поплили дні весни і туги,
Вержу на филі острій сьміх наруги
І вже нічого нині не бажаю.

Тимчасом з ока кануть в пропасть темну
Солоні сльози здержаного жалю,
Горять до сонця краскою коралю
І нишком ринуть в чорну даль таємну.

Не жив я ще...

Не жив я ще зовсім, а лиш шукав дороги,
Куди іти в жите на завзятуший бій.
Чого-ж мій дух паде під бременем знемоги
І плаче на гробах усіх надій і мрій?

На крилах гордих туг буяв я по блакитах,
Кидав зпід хмари глум на стухлі низини;
Я кинув царство сліз і по альпейських цвітах
Розвішував свої неуловимі сні.

Скінчив ся ясний сон; охляли горді крила, —
Як метеор з небес на землю я упав.
І що-ж тепер? Іти за другими не сила;
Пропало все, усе: я ставку вже програв.

І нині лютий біль шматує грудь до кону
І в серці плаче жаль за втраченим житем.
А від німих могил несеть ся голос звону...
Пісні мої гіркі! самітні ми підем.

Тихо кане лист трепети...

Вп. Марії Білецькій.

Тихо, тихенько кане лист трепети,
Паде на плесо сонного ручаю;
Бліда береза опустила сплети
І ронить сльози; а в самітнім гаю
Блукає осінь і морозить цвіти.

Схиляєсь сонце й молочне проміне
Сріблить на травах шовки павутини;
По сірих лугах носить ся квиліне
Дивної туги; а з далека лине
Якийсь сердечний, ревний плач тримбіти..

Чогось так банно... Хочеть ся схилитись
І пригорнуть до серця трави й цвіти
І всю природу співчутем нагріти.
Хочеть ся з нею тихим смутком впитись.
І разом з нею на смерть затужитись.

Я виграв свою роль...

Я виграв свою роль, як актор без догани:
Кидаю сей театр із лавровим вінцем.
Байдуже, що в душі ятрять ся чорні рани,
Що в серці лютий біль палить мене огнем.

Я виграв свою роль. В моїм репертуарі
Містив ся скарб всіх драм туземного буття:
З екстазою любви ішла розпука в парі,
Проклін судьби гремів з пеаном в честь житя.

Я виграв свою роль. З неависної сцени,
Як скорбного вдівця, веде мене печаль.
А ген ізза куліс спокій сьмієсь до мене...
Ви зрітелі! лишіть, лишіть ваш зайвий жаль.

До другів-поетів.

Підете крізь жите самітні і забуті,
Як хорі жебраки, що блудять під плотами
Підете навмання — терпіннями окуті —
З великим болем ран, з промінними піснями.

Підете, як сліпці, на стрічу мрій і злуди
Й невдоптані стежки покрають ваші ноги.
Нераз страшний одчай зморозить ваші груди
І непомірний жаль звалить вас край дороги.

Однак ні біль душі, ні голод, ні наруги
Не звернуть вас на шлях промощений товпою.
Підете все сумні, як діти скорби й туги —
Грізні огнем ідей, великі самотою.

А сірая товпа глядітиме за вами,
На ваш химерний сьвіт і муки добровільні,
І кине вам в лице наругу: божевільні!
І в своїй глупоті тровитиме вас псами...

Тіням Неньки.

I.

Як ангел доброти й спокою,
Зносила мовчки всі мозоли
І хоч впивала ся журбою,
Не впала під хрестом ніколи.

Закаменїла в тихім болю,
Як біла статуя жалоби,
І двигала свою недолю
Без тїни жалости, чи злости.

Ясніла заревом любови,
Як райська постать Дольорози,
І не жалїла з серця крови,
Аби лиш в нас отерти сльози.

Йї пішла від нас — як спомин маю,
Як урваний акорд сонати.
І від тоді з тоски вмираю —
Та чом не можу більш ридати?
Я — урваний акорд сонати?

II.

Приходить до мене крізь сумерки ночі,
Повита густою імлою;
Кладе мені руку на змучені очі
І плаче німою тоскою.

І бачу, на віях у Неї перлять ся
Притінені сльози любови,
А білії груди під серцем багрять ся,
Ясніють рубінами крові.

Вдивляє ся в мене так тужно й упорно,
Що в мене душа торопіє;
Потім усьміхаєсь так скорбно і чорно,
Аж серце від смутку чорніє.

Говорить: „Не бій ся, мій сину, мій жалю!“
Ти будеш щасливіший від мене...“
І я прокидаюсь, п'янію печалю.
Ох Нене, нещасная Нене!

Кладьбище у Фюме, в неділю
Воскресеня 1907.

Diva Consolatrix.

Нераз мені сниться: приходять до мене —
Як срібнопромінна післанниця бога.
І душу морозить таємна тривога,
А серце банує — таке притомлене!...

І бачить ся, чую слова Єї мови:
Крізь мене дорога до царства спокою,
Я крию всі смутки густою імлою —
Щасливий, хто скине житейські окови!

І я просипляюсь. Видиво ласкаве
Здаєсь, витягає до мене долоні...
Йї душа моя тужить, як птах на вигоні,
А серденько беть ся і шепче лиш: Ave!

Evviva la morte!

Zu suchen haben wir nichts mehr,
Das Herz ist satt, die Welt ist leer.

Novalis.

Війнуло на мене морозом зневіря,
В душі заридали несповнені мрії.
Стаю серед шляху: за мною узгіря,
А низом чорніють облоги сумнії.

Облогами крячуть голоднії круки,
А в горах, в тумані, негода гогоче.
Спускаю безсильно спрацьовані руки
І жду скаменілий: най буде, що хоче...

Най буде, що хоче. Навіщо змагать ся
Мізерній пиліні з грізним гураганом?
Чи нині, чи завтра — однако минать ся...
Так пощо гонити за злудним туманом?

Я дер ся на гори і падав без сили,
А кров мого серця багрила дорогу.
Чого-ж доробив ся? — Вузкої могили...
Цить, серце! знехтуймо тоску і трівому.

Хиба се ми перші? хиба ми останні?
Всі йдемо до сього таємного порту.
Плинїте-ж дні горя, плинїть, безталанні,
До тихої Лети... Evviva la morte!

В Гетсемані.

Сіон здрімнув ся у пеленах ночі,
Гора Оливна крила ся в тумані,
А в кипарісах, в темнім Гетсемані,
Розсїв ся смуток. На гірському збочі.
Журчали филі сонного ручаю,
Переливались в тихий шепіт гаю
І навівали дивний чар спокою.

Зближалась північ. Тихою ходою
Ступав Учитель по траві і цвітах,
Будив цикади на оливних вітах
І страшив в терню ящірки і сови.
Ішов, як ангел смутку і терпіння.
Охлялі ноги різало каміня
І на піску чорнілись каплі крови.

Упав на камінь. На самітну душу
Звалилась чорна, безгранична смута,
І Він склонив ся, гей вдова забута,
І гірко плакав.

Крізь таємну глушу
Несли ся скорбні, жалісні риданя,
А теплі сльози підмивали скелю.

„І хто розсвітить сю мою пустелю
І осолодить сі важкі стражданя?
Вже змалку жив я в самоті і труді,
Служив громадї, хорим і убогим
І не корив ся ложи та облуді —
А жив для правди і для свого брата.

Мої розбиті та невтомні ноги
Сходили кожний закуток Юдеї
І хожда, навіть найбіднійша, хата
Благословила щедроту Ісуса.
Я зрік ся всього: кинув для ідеї
Старого батька і сумну Марію,
Прогнав від себе сьвітову покусу
І нїс страждущим віру та надію.
А сам скитав ся по пісках пустинї,
Зносив наругу і терпів до скону —
А все для ближніх, для братів. А нинї...”

В корчах проснув ся легіт. Від Сїону
Несли ся тихі, таємничі шуми
І цілувались з плюскотом Йордану;
А пелюстки старої сикомори
Дишіли любим запахом тімяну
І навівали тихі сні і думи.

Ісус молив ся. Як влізливі змори
В Його уяві малювались муки
І в серці плакав чорний жаль і туга.

Він бачив ясно, що Його терпіня:
Вінок терновий, хрест, страшна знаруга
І воскресенє — се оруже дуків,
Символи власти для царів-деспотів
І сьвіжі пута для слабих гельотів.

І Він склонив ся на тверде каміня
І кликав: „Отче! чи не мож відняти
Від мене сеї прегіркої чари? —
Та ні! не хочу проти Тебе стати:
Нехай сьвятить ся дивна воля бога.“

Душу Ісуса обняла тривога,
А піт кровавий плив з чола струмками.

На небі стали продиратись хмари,
А з хмар дивився, як отверта рана,
Румяний місяць і багровий кервою
Вершок Голгофти. Тимчасом від брами
Скрадався нишком до свого Пана
Зрадливий Юда, з дикою юрбою.

Кріслаті пальми сумно щось шептали,
А щирі друзі під горою спали...

Coda.

E mi guardo nel core e mi domando:
Sono un poeta o sono un imbecille?

L. Stecchetti.

I.

О не гудіть мене, що я співак зневіри,
Що від моїх пісень заносить пліснь гробів.
Не ремствуйте, брати, що я з моєї ліри
Умію виклика́ть лиш тихий плач рабів.

Я син часу; дитя всіх ваших смутків, болів,
Всіх ваших скорбних дій і всіх нових недуг;
В моїй душі лежить гніздо всіх ваших молів:
Безсильних порива́нь і сліз і вічних туг.

Я чую се, брати, і каюсь до загину,
Що дав ся все нести струям безплідних мрій;
І плачу, що мої літа пішли без чину,
В дожданю, коли озветь ся клич: На бій!

Ні, не гудіть мене, не ремствуйте на мене:
Вкажіть моїй душі новий, яснійший путь.
Кругом безмежна ніч і серце поранене
Привалює одчай. Ох, вдарте ся у грудь!...

II.

Я не чую до вас ні крихітки жалю,
Ви невинні злочинці жостокі!
Хоч палить мене гнів, я спокійно терплю,
Як терплять лиш сильні й одинокі.

Хоч співав я від вас все цукуту знаруг,
Що живцем мене гнала в могилу, —
Я прашав вас, сліпці, і з несплаканих туг
Ткав панцир на знеможену силу.

І ішов я житем, як сумний херувим,
Що затратив до неба дорогу.
І защо-ж ви ще злобним словом, гірким,
Доливали до скрути знемогу?

Не потрібний я вам — та й без вас я ішов
І не жebraв підмоги в нікого.
І чого ви в мені вбили віру й любов,
А натомість не дали нічого?

Я не чую до вас ні крихітки жалю,
Хоч болючий вінок мій терновий...
Та палить мене гнів, що я блазням терплю,
Замість дати поличник здоровий.

III.

Несесь мій віз вибоями, горбами —
Щораз бистрійше котить ся до цілі.
Мої вороні від бігу примлїли
Й значать мій шлях сріблїстими пятами.

Несесь мій віз... А скрізь поза плотами
Голодні пси, жадні моєї згуби,
Зза вуглів хат скалять блискучі зуби
І скавулять грізними голосами.

Лящить мій бич і дудонить дорога,
Мій віз гремить і котить ся стрілою.
А ген за ним — між дикою юрбою —
Скажена лють і немічна тривога.

Я їду, їду! Перед моїм оком
Зринає сьвіт нових надїй і сили.
Хоч зуби псів нераз мене зранили,
Я все росту, змагаюсь з кожним кроком.

IV.

Гіркий я став, брати, нещирий і жстокий,
Лице порив леміш досади і терпінь;
Іду посеред вас, похмурий, садинокий,
Як серед сонних піль хитка, тремтюща тїнь.

Не ждїть від мене слів, навіяних чувствами
Високої душі й весняного тепла;
За довго вже мій дух кормив ся слїзоньками:
І жар пекучих ран спалив його до тла.

Колись, як вічний сон приспить в менї всі страсти
І ніч мене спове в таємну ліпоту,
Тодї ваш жаль прийде до ніг моїх припасти
І сповідать свою бездонну слїпоту.

Тодї опир тоски й довічної розлуки
Обнажить вам мої невідомі хрести
І ви в тяжкій журбі здіймете в гору руки
І вдаривши чолом, заплачете: прости!

Finale.

Danzan nell' ombra i fati adamantini
E perpetuamente i flutti gemono,
Perpetuamente si querella il cor.

M. Rapisardi.

I.

Як лилики у тьмі, кружляють наші душі
Над гльобом вічних мук і скорби і знемоги
І упорчиво ждуть, коли об наші уши
Ударить тайний звін останньої тривоги.

Мов невід в океан, спускаєм наші очі
В безодню вічних Тайн, щоби про біль забути.
Над нами чорний Сфінкс простер кирею Ночі
І бе нас батогом іронії і смути.

І змучений наш дух волочить хорі крила
По схилених хрестах проклятої долини.
Від сліз його росте, поглиблюєсь могила —
Щораз звільняють крок почислені години.

II.

В танець! Наш день зійшов посеред сліз і труду
І вже вечірня тїнь припала наш загін;
Ми кинули наш біль в несправлену прилуду,
Тепер нам легше... Цить!... нічо: се плаче звінь!.

В танець! в танець! Нехай кріпка рука похміля
Верже нас в дикий вир, в сліпий круговорот!
Най з груди гряне спів і регіт божевіля
І стлумить тихий зойк несплаканих скорбот.

Гуга! гуга! в танець! Гуляймо безнадійно —
Се нині день різдва — наш бажаний кінець.
Там за вікном стоїть Іронія спокійно
І кличе пальцем Смерть... В танець! в танець.
[в танець!

Епільог.

Пісні мої гіркі, мережані тоскою,
Напоєні слізми незмірної любови!
Ідете в темний путь, проводжені журбою,
Як вигнанці, що в сьвіт несуть одні окупи.

Ох, кілько-то наруг і кілько слів зневаги
Прийдець ся вам нераз почути по дорозі!
Нераз, як байстрюки, підете без відваги
І будете ридать, як вітер на облозі.

Ідете між людий... Відходите від мене
Без пращаня, немов коханки віроломні.
Хто знає, до кого судьба вас ще зажене...
Ох, як мені вас жаль, пісні мої бездомні!

Ідіте... Не мені спинити вас, химерні!
В мої сумній душі вам тісно і немило.
Там може ждуть на вас... Та хто мені поверне
Те щирее чутя, що вас на сьвіт родило?

ЗМІСТ.

	СТОРОНА
I. Вступ	3—5
II. Leitmotiv	7
III. В ярмі	11—23
IV. Над срібним плесом моря	27—39
V. А може по літах розлуки	43—92
VI. Хвилі	95—124
VII. В Герсемані	125—127
VIII. Coda	131—134
IX. Finale і Епільог	137—139

162034

2004

B-1173

1976

B 1.173

ПЛИВЕМ ПО МОРІ ТЬМИ

П. Карманський

Пливем
по морі тьми

